

Meditatie Prediker 8: 1-9

We zijn alweer bij het 8^e hoofdstuk van Prediker beland. Nog altijd is Salomo bezig met zijn zoektocht naar wijsheid en nu, in dit hoofdstuk, moeten we samen met Salomo zeggen dat we het ook nog steeds niet precies weten. In het, op het eerste gezicht vrouw-onvriendelijke, zevende hoofdstuk hebben we de vorige keer gezien dat dit gedeelte gaat over onwijze vrouwen en mannen. Het spreekwoord dat onder Predikers tijdgenoten veel gehoord werd, dat er onder duizend mensen hooguit één wijze is te vinden en dat die wijze zeker geen vrouw is (7:28), klopt niet, was Predikers conclusie. Het is nog erger. Er is ook geen wijze man te vinden.

Vandaar dat Prediker hoofdstuk 8 begint met een vraag: “Wie is als de wijze, wie weet de verklaring der dingen?” Twee retorische vragen. Retorische vragen, stel je zonder dat je een antwoord verwacht, want het antwoord weet je al. Wie is als de wijze, wie weet de verklaring der dingen: Geen mens. Helemaal niemand!

Prediker is als zeven hoofdstukken op zoek, maar heeft nog geen wijsheid gevonden.

Maar hij geeft nog niet op. Hij zoekt verder.

Het is opmerkelijk dat Prediker eerst concludeert dat er geen wijze te vinden is en dat hij nu spreekt over het feit dat je de wijsheid van het gezicht kunt aflezen. Er zijn mensen met harde blikken en vertrokken monden. Mensen die verbitterd en verzuurd door het leven gaan, maar er zijn ook mensen met milde gelaatstrekken, met heldere ogen, mensen aan wie te zien is dat zij, ondanks de hardheid van het bestaan, geleerd hebben die dingen los te laten waarover ze toch geen controle hebben. Ze zijn een uitzondering, maar ze bestaan blijkbaar toch!

Eén van die dingen waar je weinig invloed op hebt is het gezag dat over je gesteld is. Koningen hadden in die tijd heel veel zeggenschap. In onze tijd van democratie, vrijheid van meningsuiting wat moeilijker voor te stellen. Als de overheid ons niet aanstaat stemmen we haar gewoon weg. In Predikers tijd was dat anders. Dienaren van de koning legden een eed van trouw af in de naam van God. En daarmee spreek je uit dat je het gezag van de koning erkent. Gezag komt van God. God geeft gezag om orde en rust te scheppen, zodat je als mens ongestoord kunt leven. En daarom ben je als mens wijs als je respect hebt voor het gezag dat boven je gesteld is en is het onwijs om in opstand te komen tegen gezagsdragers. Zeker in die tijd trek je dan aan het kortste eindje. En daarom doe je er goed aan om de geboden van de koning

in acht te nemen. Hier gaat het dus niet direct om Gods geboden(5), maar om de geboden van de koning. Ook al ben je het niet eens met het gebod, je doet er verstandig aan om toch naar de koning te luisteren.

Het tweede waar je als mens niets over te vertellen hebt is je levenseinde. Dat wordt waarschijnlijk bedoeld met het 8^e vers. *Er is geen mens die macht heeft over de geest, om de geest in te houden.* De NBG vertaling heeft hier wat anders: *Geen mens heeft macht over de wind om hem tegen te houden.* Het Hebr. woord 'ruach' kan zowel met 'wind' als met 'geest' vertaald worden. Als Genesis 1 zegt dat de Geest – de ruach – van God over het water zweeft, dan vertaalt de ene bijbel dat ook met Geest van God en de andere met de wind of de adem van God. Zo is het hier ook. Natuurlijk is het waar dat we geen macht hebben over de wind, maar waarschijnlijk wordt hier bedoeld dat we geen invloed hebben op het moment dat we onze laatste adem uitblazen. Dat sluit ook beter aan bij het tweede deel van het vers. *Hij heeft geen zeggenschap over de dag van de dood, er is geen vrijstelling in deze strijd.* Dit vers wordt door de meeste uitleggers in verband gebracht met oorlog. Tijdens een oorlog krijg je geen vrijstelling (of verlof NBG) van je dienstplicht, dan moet er gevochten worden. Of je dat nu wilt of niet. Ook dat is iets waarop je als mens nauwelijks invloed hebt. We zijn als individu niet in staat om een oorlog te voorkomen. Als jouw land wordt aangevallen moet jij ook de strijd aanbinden. Dan kun je geen snipperdag of vakantie opnemen.

Er is nog iets waar je als gewone sterveling geen invloed op kunt uitoefenen. En dat is het oordeel van God. *De goddeloosheid laat de bedrivers ervan niet ontkomen.* Net zomin als je invloed hebt op het gezag van de koning, op je sterfdag of het uitbreken van een oorlog, heb je invloed op het oordeel van God over het onrecht. Vier verschillende zaken waar je als mens weinig over te zeggen hebt. Vier dingen die boven jouw macht gaan, dingen die te groot zijn voor kleine mensen zoals wij. En rekening houden met dingen waar jij geen invloed op hebt is wijs. *Het hart van de wijze kent tijd en gelegenheid (5).* Een wijze weet niet alleen wanneer hij moet handelen, maar ook hoe. Dit is kenmerkend voor het handelen van een wijze: hij houdt rekening met de ruimte die God hem geeft en hij forceert geen deuren die God voor hem gesloten heeft. De wijze doorziet situaties en weet hoe hij zich daarop in moet stellen. Waarschijnlijk doelt Prediker hier nog op steeds op een leven onder een despotische koning. Wie onder een dergelijk bewind alles in het werk stelt om eigen idealen na te streven, desnoods met revolutionair geweld, zal de gevolgen van eigen

dwaasheid ondervinden. Een principe dat trouwens in heel veel situaties toepasbaar is. In alle verbanden waarin mensen samenleven, of dat nu landen, dorpen, families of kerken zijn, je kunt er niet omheen om rekening te houden met het feit dat je niet alles naar je hand kunt zetten. En wie dat toch probeert en de boel op stelten zet, zal uiteindelijk de dupe worden van z'n dwaasheid en schade toebrengen aan zichzelf en anderen. Het is wijs om, zoals Paulus zegt, fijngevoelig te zijn en te onderscheiden waarop het aankomt (Filip.1:9) en rekening te houden met tijd en wijze, met wanneer en hoe.

Het is wijs om er rekening mee te houden dat we in een wereld leven die gebroken is en zondig. We hebben niet op alles invloed en zullen dus moeten schikken en onze onmacht bekennen. Dat is ook niet erg. Dan groeien we in nederigheid en dat is een prachtige eigenschap. Wij mensen zijn kleine mensen en er gebeurt onnoemelijk veel waartegen verzet niet helpt. Wie zich verzet, zal verzuren, verkrampen en het zal van z'n gezicht af te lezen zijn. En dat geldt andersom niet minder, wie geleerd heeft los te laten en zich aan God toe te vertrouwen zal de God weerspiegelen op wie hij vertrouwt. Want hij weet dat alles waar hij zelf geen invloed op heeft in handen zijn van de Almachte, die hij dankzij Jezus Vader noemen mag. Amen